

ЄВИЧ
Петро Петрович,
генеральний директор
ТОВ «АгроРось»
(м. Корсунь–Шевченківський)

НАУКОВО-ПОПУЛЯРИЗАТОРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ МИРОНІВСЬКОЇ ДОСЛІДНО-СЕЛЕКЦІЙНОЇ СТАНЦІЇ У 20-Х РОКАХ ХХ СТ.

Розкрито роль трьох агрономічних з'їздів у розвитку сільського господарства Правобережної України, проведених при Миронівській дослідно-селекційній станції.

Раскрыта роль трех агрономических съездов в развитии сельского хозяйства Правобережной Украины, проведенных при Мироновской опытно-селекционной станции.

The role of three agronomic congresses in the development of agriculture Right-Bank Ukraine, conducted by Mironovskaya experimental breeding station is observed.

Постановка проблеми та актуальність. Початок ХХ ст. для України став переломним як в державотворчому аспекті, так і в розвитку науки, економіки, господарства. В межах загальноімперської економіки наша країна виступила як головна вугільно-металургійна база, найпотужніший виробник цукру та провідний регіон товарного зерна. Серед інших галузей виробництва, особливого піднесення зазнав аграрний сектор. Реформи, які відбулися наприкінці ХІХ – початку ХХ століття призвели до укрупнення товарних підприємств, організації профільних товариств, виникнення дослідних установ. Всі ці новоутворення спричинені насамперед бажанням виходу товаровиробника на світовий ринок, отриманням високої якості та урожайності

продуктів сільськогосподарського виробництва. Дослідна справа потребувала системності, науковості, аналізу, комплексної перевірки та впровадження у практику. Розгалуженість мережі полів та станцій по всій території України (зокрема Наддніпрянщини) вимагала об'єднання щодо використання інтелектуальних та матеріальних ресурсів громади. Наукова спільнота, розуміючи таку необхідність, організовувала різноманітні форми зібрання фахівців дослідної справи, такі як з'їзди, конференції, виставки, наради.

На сучасному етапі аграрної політики України, дослідження розвитку сільськогосподарської дослідної справи та науки окресленого періоду стають особливо актуальними. Реформи, проведені у 20-х роках ХХ ст. відносно земельного устрою країни, шляхи їх впровадження серед населення й у галузевих державних установах, результати від отриманих змін є важливим свідченням суперечливих точок зору між органами влади та суспільством і прикладом згуртованості агрономічної спільноти у надзвичайно складний історичний період державотворення.

Виклад основного матеріалу. Серед численних зібрань, важливе місце посідали районні агрономічні з'їзди при Миронівській дослідно-селекційній станції (створеній у 1911 р.), які проходили у 20-х роках минулого століття. Названа установа була центральною дослідною інституцією у мережі Всеросійського товариства цукрозаводчиків (з 1922 р. Цукротресту), тому результати її досліджень, на той час, мали не тільки загальнорайонне, а й загальнообласне значення.

Діяльність Миронівської дослідно-селекційної станції у 20-х роках ХХ ст. проходила при підтримці Цукротресту, який в першу чергу був зацікавлений результатами її робіт. Звичайно, що наслідки більшовицького перевороту розлагодили розпочату діяльність, що викликало суперечливе ставлення до станції в широких колах агрономічних працівників відносно відновлення її функціонування. Проте гостроту обставин згладив той факт, що Миронівка являлася практично основною установою в регіоні з постачання населення чистосортним насіннєвим матеріалом та з агрономічної допомоги селянам.

Саме ці обставини допомогли порозумітися з агрономічною спільнотою, що в подальшому призвело до організації відділу пристосування, а через рік роботи відділу – скликання I агрономічного з'їзду. Думка про скликання такого зібрання виникла ще у 1925 році, проте здійснити заплановане вдалося лише у червні 1926 року. Головною метою зібрання було: 1) ознайомлення з роботою та досягненнями станції, 2) накреслення шляхів впровадження результатів діяльності у сільськогосподарську практику. До його програми було включено розгляд таких питань:

1. Результати роботи досвідного відділу Миронівської станції за минулий період та плани на майбутнє (доповідач Філіповський О.К.);
2. Звітність хімічної лабораторії за минулий період та її діяльність в сучасний момент (Пятенко А.І.);
3. Робота міко-ентомологічного відділу станції (Ліндеман І.В.);
4. Діяльність селекційного відділу Миронівської станції (Єремієв І.М.);
5. Результати діяльності з фітопатології (співдоповідь Муравйова В.П.);
6. Діяльність відділу пристосування за минулий рік (Кузьменко П.В.);
7. Колективні дослідження Миронівської дослідно-селекційної станції (Заболотний Л.П.);
8. Форми та методи співпраці роботи Миронівської станції з агрономією цукроварень, земельних органів та сільськогосподарської кооперації в районі діяльності станції (Кузьменко П.В.) [1].

В межах діяльності станції було зосереджено 10 адміністративних районів Черкащини та 10 районів Білоцерківщини. Так як робота станції зосереджувалася на культурі цукрового буряка, на з'їзд запросили агрономію бурякової кооперації і агрономію цукроварень. Всього учасниками зібрання стало 81 чоловік, представників НКЗС, Цукротресту та кооперативів.

Результатом обговорень стало прийняття рішень щодо подальшої діяльності станції. Зокрема було визнано, що надалі відділ пристосування своєю

роботу повинен направляти в сторону обслуговування масового виробника цукру – селянського господарства. Для цього потрібно було внести у програму відділу відповідні корективи [2]. Найбільш вагомими виявилися здобутки селекційного відділу станції. З'їзд констатував, що за час його існування досягнуто значних результатів з вивчення найголовніших сільськогосподарських рослин та селекції цукрового буряка, озимої пшениці та вівса. Виведені станцією сорти озимої пшениці Українка 0246 та вівса № 90 – зайняли за продуктивністю перші місця в Союзі та в закордонній практиці [3].

Відмітивши велике значення від проведення таких зібрань, Миронівська дослідно-селекційна станція 26–29 червня 1928 року організує II агрономічний з'їзд району діяльності станції. Про його роль і значення яскраво свідчить кількість учасників, яка вдвічі перевищила минулорічну. З'їзд охопив агрономічну спільноту Білоцерківського, Шевченківського, та частково Київського та Зінов'ївського округ в особах агрономів земорганів, сільськогосподарських кооперацій, Цукротресту та сільськогосподарських шкіл. Всього учасників було понад 150 чоловік, які розподілилися щодо представництва так: райагрономів – 25, агрономів цукрокомбінатів – 38, сільськогосподарської кооперації – 38, сільськогосподарських шкіл – 15, різних установ – 19, спеціалістів станції – 18.

Організація II агрономічного з'їзду була тісно пов'язана з постановами I з'їзду й полягала в тому, щоб ув'язати роботу станції з агроустановами на місцях. Зібрання проходило надзвичайно жваво при активній участі його учасників. Поруч із розглядом діяльності установи за минулий рік, з'їзд підкреслив потребу у створенні нового дослідного поля для вивчення питань дрібного селянського господарства. Наголошувалося, що з метою його реорганізації, з усього матеріалу потрібно виділити спеціальний цикл питань, які після їх економічної оцінки могли б використовуватися агроробітниками НКЗС та кооперації. Активного обговорення зазнала доповідь «Завдання насінництва в зв'язку з участю селянського господарства в виробництві зернових продуктів на світовий ринок». Агрономічна спільнота вирішила, що

масовий виробник сільськогосподарської продукції повинен виготовляти продукти не тільки великої кількості, але й високої якості, так як це є необхідною умовою розвитку вітчизняного експорту.

З приводу доповідей про подальший напрям роботи з пристосування у зв'язку з аналізом результатів, організацію колективних дослідів та перспектив на майбутнє, діяльність Сорто-насінневого управління в галузі пристосування, – з'їзд визнав за необхідність популяризації висновків станції на підставі економічного обґрунтування кожного висновку. Відносно колективних дослідів, визначено, що їх потрібно організувати двома порядками: I – демонстративно-дослідні за спрощеними схемами, яких проводилося у великій кількості та II – теж демонстративно-дослідні, але за складнішими схемами та в меншій кількості. Всю роботу розподілили між окремими установами: агрономія бурякосююзів та цукроварень відповідала за досліді з цукровим буряком, агрономія НКЗС – за підживлення, сортовипробування, сівозміни, агрошколи – за досліді універсального типу. Надалі визначалося за необхідне остаточного виділення району для проведення дослідів. Учасники з'їзду запропонували утворити таку адміністративну одиницю з 31 районом та 20 цукроварнями. Таке ж саме пропонувалося розпочати і з скотарства й інтенсивних культур, узгодивши цю справу з відповідними дослідними станціями.

Важливими також виявився цикл доповідей представників сільськогосподарських шкіл, зокрема місце та роль освітніх установ в агрономічній системі, зміст та методи агропропаганди в сучасній сільськогосподарській школі та ін. Обсудивши різні думки з цього приводу, з'їзд визнав за необхідне пов'язати агророботу громадських агрономів та дослідних станцій з роботою учбових установ, при яких під керівництвом станції повинні організуватися науково-дослідні поля, проводитися колективні досліді. Для цих потреб необхідно було виділити відповідні бюджетні асигнування [4].

Таким чином перші два з'їзди були присвячені обговоренню способів поглиблення та узгодження заходів у галузі впровадження результатів дослідної роботи в районі станції. Масштабність проведеної роботи дозволила Миронівську станцію зробити центром агрономічних робіт, таких як: дослідної, земельної та кооперативної, сільськогосподарських шкіл та радгоспів. Розуміючи важливість подібних заходів для розвитку агрономічної науки та дослідної справи України, наукова спільнота вирішила провести в 1928 р. черговий III з'їзд, який мав би розробити нову програму Миронівської станції, скеровуючи її на економічний стан та способи розвитку місцевого агропромислового виробництва, охопивши дослідницькою роботою вимоги дрібного селянського господарства.

Проект такої нової програми й розглянув III агроз'їзд, у якому взяло участь 101 чоловік, серед яких агрономів-дослідників – 14, землевласників – 8, кооперативних працівників – 16, представників цукроварень – 20, сільськогосподарських шкіл – 7, агрономів різних установ – 19 і представників Миронівської станції – 17. Зібрання охопило спеціалістів Шевченківського, Білоцерківського, частини Зінов'ївського й Київського округів. Основними завданнями визначили: 1) вивчити низку сівозмін, які б відрізнялися перевагою окремих культур (озимина, буряк, картопля, стручкові, кукурудза); 2) вивчити вплив попередників та передпопередників на урожайність головних культур району; 3) вивчити вплив окремих добрив та їх комбінацій на фоні сівозмін. Враховуючи історично-економічні та ґрунтово-кліматичні особливості району для вирішення поставлених завдань з'їзд постановив вивчення сівозмін проводити в рамках шестипілля; до програми вивчення залучати багаторічні трави, а також просо, горох, люцерну та еспарцет. Першу схему було вирішено проводити на фоні угноєнь з обов'язковим контролем – без угноєння. Слід відмітити, що всю методику проведення польових та вегетаційних дослідів за новою схемою або програмою досліджень безпосередньо розробляли науковці відповідних відділів Миронівської станції.

З'їздом також було вирішено покласти на станцію зобов'язання детально обстежити ґрунти району її дії. Як показали результати досліджень минулих років, важливим показником урожайності та якості продукції виявилися властивості ґрунтів. З метою їх вивчення місцеві організації виділяли необхідні кошти. З огляду їх характеристики район станції представляв собою ґрунтове рябопілля, не даючи змоги виділити один типовий ґрунт [5]. На основі хімічних, морфологічних ознак та генезису ґрунтового покриву станції, проф. Г.Г. Махов відніс його до типу «легко суглинкового чорнозему, на який ніколи не впливала дія лісової рослинності, але який виявляв слабкі ознаки деградації внаслідок вологості клімату». На базі власних досліджень нової дослідної ділянки станції, розміщеної поблизу від старого поля, проф. Ф.І. Левченко дійшов до висновків дещо іншого характеру і говорив, що «чорноземні ґрунти нової Миронівської ділянки ознак тих хімічних змін пошарового валового складу, яким характеризуються процеси деградації, не виявляють, а виявляють лише ознаки різної ступені вилуговування» [6]. Як показали подальші дослідження більш точними виявилися дані проф. Г.Г. Махова і найпоширенішими типами ґрунтів були деградовані чорноземи, суглинки та сірі лісові.

Рішення дослідження ґрунтів було викликане також економічними умовами району, який на той час був перенаселеною частиною Правобережної України. Це призводило до малоземелля селянського господарства. Тому серед рішень III агрономічного з'їзду при Миронівській дослідно-селекційній станції було всебічне укрупнення селянських господарств шляхом їх колективізації для потреб рільництва – основного напрямку спеціалізації регіону. Стан землеробства в дрібноземельному господарстві впливав і на розвиток тваринництва, який гальмувався через відсутність кормів. В цих обставинах з'їзд намітив план розвитку рільництва зони дії Миронівської станції, яка мала науково забезпечити увесь процес подальших позитивних змін, а саме: 1) посів озимини збільшити до 30–40 % із перевагою пшениці за рахунок жита; 2) площу ярих зернових знизити за рахунок просапних та стручкових (зокрема

збільшити площу цукрових буряків удвічі – від 5 до 10 % засів площі); 3) у віддалених від цукроварень районах поширити картоплю та кукурудзу; 4) вивчати та поширювати мінеральні добрива [5].

Висновки. Впровадження у практику прийнятих постав дозволило за короткий час виокремити Миронівську дослідно-селекційну станцію в центральну базову установу Правобережної України, яка надавала методичні рекомендації не тільки дрібним сільським господарствам, а й всій мережі дослідних полів Цукротресту. Створений сорт озимої пшениці Українка 246 Організацією Об'єднаних Націй у повоєнний час був визнаний міжнародним стандартом для сильних пшениць. Названий сорт пшениці, а також сорт вівса № 90 займали найбільші площі посіву Союзу. Виходячи з результатів діяльності Миронівської дослідно-селекційної станції, можна ствердити, що саме проведення різного роду зібрань наукової та агрономічної спільноти дозволило успішно вирішити поставлені завдання відносно запитів сільського господарства на той час, впровадити нові досягнення у виробництво, забезпечивши цим не тільки вітчизняне, а й міжнародне визнання.

Список використаної літератури

1. *Передмова* // Труди I-го Районового Агрономічного З'їзду при Миронівській Досвідно-Селекційній Станції (26–28 червня 1926 року) / СНУ Цукротресту, Миронівська Досвідно-Селекційна Станція. – Миронівка, 1927. – С. 3–4.
2. *Резолюція* по докладу Відділу Рільництва Миронівської станції // Труди I-го Районового Агрономічного З'їзду при Миронівській Досвідно-Селекційній Станції (26–28 червня 1926 року) / СНУ Цукротресту, Миронівська Досвідно-Селекційна Станція. – Миронівка, 1927. – С. 30–31.
3. *Резолюція* по доповіді Селекційного Відділу Миронівської Станції // Труди I-го Районового Агрономічного З'їзду при Миронівській Досвідно-Селекційній Станції (26–28 червня 1926 року) / СНУ Цукротресту, Миронівська Досвід.-Селекц. Станція. – Миронівка, 1927. – С. 35.
4. *Кузьменко П.* II агрономічний з'їзд при Миронівській досвідно-селекційній станції / П. Кузьменко // Український агроном. – Х., 1927. – Ч. 7–8 (липень-серпень). – С. 68–70.
5. *Кузьменко П.* III агроз'їзд при Миронівській досвідно-селекційній станції, 8–10 липня 1928 р. / П. Кузьменко // Український агроном. – Х., 1928. – Ч. 7–8 (лип.-серп.). – С. 111–112.

6. *Химический* состав озимой пшеницы, сахарной свеклы, гороха, овса и содержание питательных веществ в их урожаях за 1914–1923 гг. : труды Мироновской опытно-селекционной станции // ССУ Сахаротреста. – Мионовка : изд. Мироновской оп.-сел. ст. , 1927. – Вып. 1. Агрохимическая лаборатория. – С. 1–16.